

«МІСЦЯ ПАМ'ЯТІ» В КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ІСТОРІОГРАФІЇ

Автор використовує концепт «місця пам'яті» як засіб вивчення змісту та функції історіографії в структурах історичної науки. Історіографія як засіб знання виникає у добу Модерну (з другої половини XIX ст.). Первісний образ історіографії був персоналіїний, що почав формуватися в університетських курсах у вигляді біографічних довідок, а згодом сукупності біографій істориків. З часом у межах марксистської ідеології сформувався класово-репресивний образ історіографії. Згідно із цим образом минуле науки сприймалося як боротьба ідейних течій й напрямів: дворянського, буржуазно-ліберального та революційно-демократичного. В інформаційному суспільстві під впливом соціокультурних «викликів» та когнітивних «поворотів» почали формуватися нові образи історіографії у вигляді мережевої моделі науки або історії понять.

Ключові слова: *місця пам'яті, історіографія, мережева теорія, історія понять.*

Концепт «місця пам'яті», запропонований і введений до вжитку П. Нора, як відомо, означає репрезентації культурного минулого у сучасній масовій та професійній свідомості. Принциповим є те, що у розумінні П. Нора, «місця пам'яті» – не даність, а образи, які конструюються й реконструюються відповідно до вимог часу й стану суспільств, внаслідок чого виникають нові рефлексії та рецепції символічних «місць пам'яті». На думку П. Нора, одним із важливих «місць пам'яті» є вітчизняна історія. Якщо продовжити цю думку, то на ґрунті історії науки, зокрема історіографії, «місця пам'яті» можна сприймати як образи історіографії, сконструйовані у певному культурному часопросторі.

Модерн в історіографії: передісторія

Концепт «історіографія» пройшов складний шлях від чуттєвого образу до складної інтелектуальної конструкції: від акту письма, історієписання, до розуміння історіографії як спеціальної дисципліни. Нині зміст концепту «історіографія» розширюється й означає історію та теорію історичної науки. В українському культурному просторі історіографія має драматичну кар'єру.

Історіографія як сфера знання виникає в добу Модерну (з другої половини XIX ст.) в університетських курсах з російської історії, у вигляді біографічних довідок та бібліографічних оглядів, переліку історичної літератури й джерел, які згодом перетворюються на сукупність біографій істориків, їхніх праць та цілих напрямів. У Московському університеті практика таких вступних оглядів була започаткована С. Соловйовим, згодом історіографічні курси викладав П. Мілюков, у С.-Петербурзькому – К. Бестужев-Рюмін, Київському – В. Іконников, Харківському – Д. Багалій, Варшавському – Д. Цветаєв.

У другій половині XIX ст. з'являється низка монографій, де історіографічний матеріал був структурований за різними критеріями. Домінуючим залишався біографічний принцип (К. Бестужев-Рюмін «Биографии и характеристики», 1882); далі поділ за течіями (П. Милуков «Главные течения русской исторической мысли», 1898); й перші спроби теоретичного осягнення історіографії (М. Коялович «История русского самосознания по историческим памятникам и научным сочинениям», 1884; А. Лаппо-Данилевский «Очерк развития русской историографии», 1920).

В українському контексті історіографічні студії мали певну специфіку. Поширеним був погляд на історіографію як сукупність характеристик істориків, їхніх праць та напрямів: А. Лазаревский «Прежние изыскатели малорусской историографии и малорусского общественного строя» (1894); Н. Василенко «К истории малорусской историографии и малорусского общественного строя» (1894); О. Грушевський «З початків нової української історіографії» (1914); В. Біднов «Що читати по історії України (Коротенька історіографія України)» (1920).

Іншою була позиція М. Грушевського, який всупереч офіційній традиції запропонував хронологічну схему української історіографії на засадах нового національного проекту. Початкова стадія – це *київське літописання*, завданням якого було «оповідання про Київську державу». Далі – *галицько-волинська літописна доба*, що стоїть вже на «місцевому українському ґрунті», для якої властиві «екскурси в сферу політичного життя Польщі, Литви, Угорщини». Наступна, за М. Грушевським, *козацька доба*, «стала новою ерою для української історіографії. Ідеї цілісності українського народу й українських територій поступаються ідеям «козако-руського» народу, що відповідає «козацькій Східній Україні» та ідеї «малоросійського отечества», що практично не виходить за межі Гетьманщини. У XVIII ст. постає «малоросійська історіографія», яку М. Грушевський сприймає як «продукт Гетьманщини» й «автономного політичного життя» (1648–1764). Саме «малоросійська історіографія» XVIII ст. стає «безпосередньою попередницею української історіографії XIX ст.» Малоросійська історіографія змушена була поступитися романтичним впливам, ідеї народності та «народного духу».

«Романтичний привід *«народного духу»*», на думку М. Грушевського, став «великим кроком наперед порівняно зі старою історіографією», завдавши «смерть її антикварному характерові». Важливим здобутком романтизму було відновлення «призабутих понять про українську етнографічну територію», єдину в минулому, а також ідея «органічного зв'язку» козацької та давньокітійської доби української історії («козащини з старим руським життям»).

Нова українська історіографія, констатував М. Грушевський, стає в опозицію до офіційної російської історіографії, пов'язуючи київський період не з володимирсько-московським, а литовсько-польським та козацьким періодами української історії. Як репрезентант нової української історіографії М. Грушевський наголошував, що «дорога ... від старої «малоро-

сійської» історіографії до новіших поглядів була далека і тяжка, пов'язана з тяжким ламанням ріжних віками закорінених поглядів і при звичаєнь» [2, с. 399–409].

Крім того, М. Грушевський не лише вводить, а й розкриває зміст поняття «історіографічний метод» (1897). Сенс історіографічного методу полягає у тому що: 1) кожний автор окрім джерел мусить подавати літературу з предмету, який вивчає; 2) навіть у застарілій літературі можна «зустріти здорові корисні думки»; 3) огляд попередньої літератури потрібний, щоб читач міг самостійно пристати до тієї чи іншої думки (або самого автора, або в наведеній ним літературі); 4) головне – сам автор має визначити, яке місце займають його праці у вивченні предмету; 5) аналітичні огляди літератури з предмету, наголошував М. Грушевський, для фахівців зазвичай корисніші ніж оригінальна і дотепна сама праця історика [3, с. 525].

У цілому історіографія як субдисципліна утворюється на зламі XIX–XX ст., в ситуації методологічної кризи історичної науки в Європі та Росії, виступаючи одночасно засобом подолання цієї кризи. Становлення ж української історіографії також припадає на цей період, проте було пов'язане із процесами самовизначення української історичної науки, її організаційної та ідейної емансипації від російської, польської, німецької науки. До того ж пануючою залишалася біографічна модель історіографії, минуле історичної думки науки сприймалося крізь творчий доробок історика, сукупність його праць, ідей, теорій, методів.

На початку XX ст. у контексті марксистської ідеології виникають нові репрезентації минулого історичної науки, «місця пам'яті» у свідомості історика. Йдеться про класово-репресивний образ історіографії, у межах якого історія історичної науки постала як боротьба ідейних напрямів і течій: офіційної дворянської, буржуазно-ліберальної та революційно-демократичної. З огляду на такий підхід історіографічний процес набував телеологічного змісту, у напрямі до матеріалістичного розуміння історії (Н. Рубінштейн, А. Сахаров, В. Іллерицький, М. Марченко, Л. Коваленко).

Сценарій розвитку історіографії в Україні за радянських часів був трагічний. На початку 1930-х рр., внаслідок знищення академічної традиції та розгрому школи М. Грушевського, з обігу зникає сам термін «українська історіографія», замість нього використовувався конструкт «історіографія історії Української РСР», що підміняв вивчення історії думки переліком літератури. У добу відлиги або «українського мікроренесансу» М. Марченко повертає до житку «українську історіографію», а Ф. Шевченко – ім'я Грушевського в Україні, визначаючи історіографію як методологічну дисципліну.

У 1970–1980-ті рр., у період глибокої ідейної кризи марксистської історичної науки, українська історіографія існувала у вигляді двох гілок – радянської й зарубіжної. О. Оглоблин навіть сформулював «принцип природної компенсації» закордонної й вітчизняної історичної науки, якщо в Україні спостерігався занепад «історичної праці, то відповідно зростала роль зарубіжних

досліджень української історії». Отже, «еміграційна історіографія, на його думку, – це невід'ємна частина цілої української історії, головний осередок якої, з природи речей, може бути лише в Україні» [7, с. 287]. Український радянський історик, на відміну від своїх російських колег, відчував тягар подвійної самоцензури, підвищеної рефлексії щодо своєї відданості марксизму через страх звинувачень у «буржуазному націоналізмі».

Можна констатувати, що для доби Модерну притаманне формування цілісних самодостатніх, логічно вибудованих образів історіографії, що ґрунтувалися на засадах позитивізму в його класичних формах та марксизму. Ці образи минулого історичної науки мали моністичну спрямованість, лінійно-процесуальний, фінальний характер.

На межі ХХ–ХХІ ст. під впливом соціокультурних «викликів» та численних когнітивних «поворотів» (антропологічного, методологічного, соціального, лінгвістичного, культурного) стали множитися й інші образи історіографії. Нині в умовах методологічної лояльності, свободи думки, минуле історичної науки можна уявити у вигляді класичної історії ідей (у версії А. Лавджоя) чи схолярної історії (під кутом зору наукових шкіл), чи історії наукових співтовариств, корпорацій істориків. Те, що у добу Модерну сприймалося як авангард, в еру інформаційного суспільства є цілком релевантним, зокрема вивчення історії науки з позицій мережевої теорії або історії понять.

Мережева модель науки

Для виникнення принципово нових моделей історіографії – «місць пам'яті» в уявленні сучасного історика – склалися певні передумови. Йдеться, по-перше, про зміну політичної кон'юнктури: крах тоталітарного режиму, кризу марксистської ідеології, статус України як незалежної держави. По-друге, стан західної науки, входження України у світовий інтелектуальний простір, «прозорість» інтелектуальних кордонів. Найважливіший чинник – перехід до інформаційного суспільства, нових технологій. У потоках інформації, обсяги якої змінюються кожні 5–7 років, немає пріоритетів, установлених лідерів, течій, теорій, методів. Знання стає версіальним, динамічним, зникають ієрархії, руйнуються авторитети в науці. За таких умов вивчення минулого науки неможливе у вигляді сукупності біографій, праць істориків, або через конкуренцію провідних течій. У сучасному культурному просторі вирує безліч імен, ідей, теорій, течій при повній відсутності будь-яких фільтрів. Поточна історіографічна ситуація в Україні ускладнюється остаточним заміщенням марксистської схеми історії України на національну концепцію.

За таких умов історик науки може конструювати її образ (створювати «місця пам'яті») з позиції мережевої теорії. Теорія мережевого суспільства (Theory of network society) М. Кастельса є продуктом доби Постмодерну. Суспільство він уявляв не як систему, а як гнучку структуру потоків інформації й комунікацій. Мережеве суспільство в його уяві постає як безшовна мережа найрізноманітніших компонентів, між якими постійно відбувається обмін інформацією [8]. У культурно-інтелектуальній сфері мережева теорія була

апробована Р. Коллінзом, який минуле філософії інтерпретував як історію міжособистісних взаємин, тісних гуртків та інтелектуальних співтовариств. У «Соціології філософій» дослідник конструює модель інтелектуальних мереж, яка містить три складові: 1) вертикальні лінії інтелектуальних зв'язків, так званих «міжпоколінних мереж» у форматі вчитель/учні; 2) горизонтальні лінії інтелектуальних альянсів, груп, гуртків сучасників, пов'язаних між собою мережею контактів; 3) структурне суперництво, представлене у формах співпраці, конфлікту, співавторства [6, с. 96, 98, 105–106].

Мережа – це принципово новий інформаційний простір. Мережева модель науки означає інтеграцію розрізнених елементів (як-от ідеї, теорії, методи, університет, кафедра, наукова школа, династія, кафедра, інтелектуальні співтовариства, творча лабораторія вченого, науковий ступінь, диспут, дисертація, наукові інституції, професійна ідентичність, інновації, інтерактивні ритуали) у єдину мережу компонентів, між якими циркулює інформація. Відтворення такої мережі й є новою моделлю вивчення історичної науки. Місце історика в науці визначається його мережевою позицією, тобто інтенсивністю особистісних наукових контактів, швидкістю обертання власного культурного капіталу (обміном та приростом знання).

Історики, як відомо, працюють колективом, групами. Корпорація істориків є мережею міжособистісних контактів, полідисциплінарних зв'язків. Інтелектуальне середовище істориків структурується університетами, школами, формальними й неформальними групами, мережею міжособистісних взаємин та структурним суперництвом. За матеріалами історичної науки мережева модель містить такі компоненти: статусна ідентичність, індекси зовнішнього та наукового життя, стиль мислення, кар'єра історика. Так, статусна ідентичність визначає його приналежність до конкретної професійної корпорації.

Найвищу сходинку у корпоративній ієрархії посідає «культурна аристократія», яка генерує нові ідеї, образи, створює схеми, концепції, теорії, пропонує нові методи й стратегії дослідження. До інтелектуальної еліти належать ідейні лідери, організатори, топ-менеджери науки, фундатори наукових шкіл, династій, теоретики, генератори ідей (В. Антонович, М. Костомаров, П. Куліш, М. Грушевський, В. Липинський, Б. Крупницький, І. Лисяк-Рудицький). Важлива роль в ієрархічних структурах історичної науки належить історикам «другого плану», які не продукують, а артикують та популяризують у масовій і професійній свідомості ідеї, схеми, методи, створені творчою елітою. Проте без істориків «другого плану» фактично немає науки, саме завдяки ним витворюється культурно-інтелектуальний ландшафт епохи, виникають традиції, стереотипи мислення та наукова поведінка. Однак фундамент будь-яких соціально-корпоративних ієрархій утворюють пересічні історики, коло аматорів й ентузіастів історії.

Соціально-корпоративний статус історика визначає його місце у науково-адміністративній ієрархії: кафедра, відділ, центр, науковий ступінь, вчене

звання, посада, кількість публікацій, рейтинги цитування. Індeksi зовнішнього життя історика репрезентують: рівень професійного успіху, багатство культурних світів історика, стиль мислення. Інтелектуальний успіх історика зумовлений освітою, зв'язком із певною історіографічною традицією (школою), знанням мов, контактами з міжнародним науковим середовищем, формальним/неформальним лідерством, авторитетом серед колег, інтелектуальною репутацією, зв'язками із ЗМІ, наявністю власних проєктів (груп, гуртків, часописів, електронних чи друкованих), частотою зарубіжних поїздок, участю у спільних міжнародних заходах. Науковий світ історика містить історію як фах, історичну публіцистику, інтерес до філософії, мистецтва, літературні смаки, політичні уподобання. Історик приміряє на себе роль політика, державного діяча, експерта.

Стиль мислення історика обумовлює наукові преференції, предмет і практики історичного письма. Стиль мислення корелюється із типами істориків: історик-дослідник, генератор ідей, критик, історик-джерелознавець, історик-археограф, історик-бібліограф. Серед істориків виокремлюють: історик-теоретик, історик-митець, історик-чорнороб, який протягом життя здобуває «руду фактів». Існують також типи: історик-іронік, історик-хронікер, історик-політик, історик-публіцист, історик-бізнесмен.

Наукова кар'єра як складова мережі взаємин має такі фази: 1) перша наукова публікація, яка вводить дослідника у наукове співтовариство; 2) перебування у «проміжній групі»; 3) п'ять років публікацій й входження до високопродуктивної групи певного наукового співтовариства; 4) лідерство всередині цього співтовариства; 5) кризи й спади в науковій кар'єрі через зміну статусу, технологій, конкуренцію; саме кризи перетворюють канали кар'єрного просування і є закономірними в життєвих сценаріях учених (Р. Коллінз).

Значення мережевої моделі науки полягає у поєднанні соціологічного, антропологічного та мікроесторичного підходів, що утворює міждисциплінарно-мережевий простір. Відтак, у центрі уваги замість деперсоніфікованої історії ідей та наукових інституцій опиняється суб'єкт/актор процесу пізнання. Принцип «мережі» нівелює конфлікт поколінь у науці, сприяє синхронізації дій, репрезентує науковий процес не як лінійний, а як пульсуючий процес зміни генерацій, зникнення й повернення ідей, конкуренції особистостей, ідей методів. Мережевий підхід розширює горизонт досліджень, розкриває механізми творчості, культурну майстерню, мотивацію діяльності та наукової поведінки вченого. Мережева модель науки – відкрита система, що перебуває у режимі постійного оновлення й доповнення завдяки обміну інформацією між користувачами цієї мережі. Відтворення науки як інформаційної мережі означає зміну ролей, коли історик науки з користувача певної інформації перетворюється на її постачальника. Ця модель науки не обмежена будь-якими політичними межами, навпаки, поглинає усю інформацію, яка циркулює у структурах історичної науки. Отже, мережевий підхід сприяє практикам деполітизації й деідеологізації науки.

Історіографія як історія понять

В умовах інформаційного суспільства має право на існування погляд на науку як історію понять (History of concepts, Conceptual history). В історії понять існують дві конкуруючі школи, німецька й англосаксонська – Begriffsgeschichte та the Cambridge School. Перші вважають, що поняття відображають соціальну реальність, а відтак слугують інструментом вивчення цієї реальності. Кембриджська школа сприймала історію понять як «дискурсивні війни».

Як на мене, заслуговує на особливу увагу точка зору французького лінгвіста і філософа Ж. Гійому, який вбачає в історії понять «лінгвістичне переосмислення інтелектуальної історії» [1, с. 85]. Отже, історія понять постає як продукт модернізації інтелектуальної історії під впливом «лінгвістичного повороту» з другої половини ХХ ст. Сенс історії понять становить контекстуалізм, що означає вивчення понять в історичному та лінгвістичному контекстах. Історичний контекстуалізм означав вивчення понять у політичному та соціальному контекстах, внаслідок чого академічна історія ідей (часів А. Лавджоя) перетворилася на інтелектуальну історію. Нині поняття, концепти, категорії потребують лінгвістичного аналізу, що розкриває їх генеалогію і поглиблює зміст. Терміносистема будь-якої науки, дисципліни відтворює логіку накопичення знань, удосконалення методів дослідження, відтворює її структуру та поточну герменевтичну ситуацію. Так, деякі галузі знання представлені як сукупність термінів і понять, Автори таких «історій понять» свідомо відходять від абеткового принципу та вибудовують «терміносистему», мовби певну цілісність (Р. К. Симон «Библиография: Основные понятия и термины», 1968; Н. А. Селиванов «Советская криминалистика: система понятий», 1982).

Перша спроба проблематизації історії понять на ниві української історіографії – це навчальний посібник «Історіографічний словник», призначення якого упорядники вбачали у визначенні змісту та вивченні історії й еволюції основних понять історіографії [4]. Наше дослідницьке завдання полягає у тому, щоб через аналіз основних понять, термінів, концептів історіографії висвітлити процес її легітимації як субдисципліни, предмет, методи й функції якої поступово трансформувалися у структурах історичної науки. Поняття в історіографії – не просто терміносистема, їх осмислення віддзеркалює логіку, основні вектори, етапи становлення історіографії, механізми трансформації семантичних структур понять й процес комунікації з іншими сферами гуманітаристики. Поняттєвий апарат історіографії відображає логіку думки, відкритий до змін і запозичень, має міждисциплінарний характер. Мова історіографії конвенційна, перебуває у ситуації інтелектуального змагання між традицією та тенденцією до постійного оновлення (Г.-Г. Гадамер). Поняттєвий апарат історіографії, тобто відкрита комунікативна система, коли значення термінів, слів-понять «прояснюється» у процесі обговорення, взаємодії, різноманітних «дискурсивних практик».

Становлення історіографії та історичної науки відбувалося в добу Модерну на базі традиційно-герменевтичної системи понять. Ідеться про класичні категорії Просвітництва, як-то: «розвиток», «держава», «культура», «цивілізація», «право», «революція», «критика». До обігу під впливом романтизму входять поняття: «народність», «народний дух», «народний характер», «нація»; позитивізму – «факт», «методологія», «супільство», «джерело», «метод»; марксизму – «клас», «класова боротьба», «спосіб виробництва», «матеріалістичне розуміння історії». Певна річ, формування мови науки відбувалося на ґрунті розмовної мови, звичні слова під тиском думки неначе «коробляться» (вислів Г.-Г. Гадамера), наповнюються новим змістом, перетворюючись на терміни, поняття, абстракції. Виходячи зі стану терміносистеми, можна констатувати, що історіографія була складовою історичної науки, засобом рефлексії історика й виконувала здебільшого допоміжні функції.

Наступний етап у становленні термінологічного апарату історіографії припадає на 1960–1980-ті рр., що було пов'язане із процесами інституалізації, перетворення її на спеціальну дисципліну зі своєю ідеологією, кадрами, інституціями, культурним ресурсом. Проте в умовах глибокої кризи радянської історичної науки саме історіографія стає містком, що пов'язував радянську науку із західною – через запозичення із семантичного багажу наукознавства, філософії та соціології науки таких норм-понять, як «парадигма», «криза в науці», «наукова революція», «школи в науці», «етос науки», «ідеал науковості», «дослідницька програма», «рефлексія».

Протягом 1990–2000-х рр. сталося радикальне оновлення поняттєвого апарату історіографії й історії, що відбивало нові віяння та тенденції в науці. Під впливом культурології, соціальної й символічної антропології, мікроісторії до вжитку історіографії входять поняття: «ментальність», «ідентичність», «історична свідомість», «стиль мислення», «повсякдення». Помітний вплив на українську історіографію мала постмодерністська лексика, зокрема «дискурс», «наратив», «гіпертекст», «деконструкція», «інтертекстуальність», «мультикультуралізм», «орієнталізм».

З 1990-х рр. й понині можна констатувати, що українська історіографія переживає справжню «революцію понять» (термін Д. Хапасові). Внаслідок глобальних соціально-політичних змін, краху марксизму на полі історичної науки та історіографії, відбувається процес заміщення марксистської термінології на лексику, національно орієнтовану. Наприклад, звична формула «Визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького» поступилася конструкції «Українська революція XVII ст.», й далі «Велика Жовтнева Соціалістична революція – «національно-демократична революція 1917–1920 рр.», «клас» – «нація», «колективізація» – «Голодомор» тощо.

У нинішній ситуації збагачення й оновлення поняттєвого апарату історіографії відбувається на ґрунті неораціоналізму. До вжитку входять нові поняття, або відбувається ресемантизація старих, відомих, як-от: «міждисциплінарність», «мережева теорія», «інтелектуальна біографія», герменевтика

текстуальна і матеріальна), «синергетичний метод», «нелінійні історичні динаміки», «ментальні мапи», «поворот до матеріального». Цілком очевидно, що в сучасних умовах концептуальна історія (історія понять) відіграє роль лінгвістичної методології, слугує засобом легітимації історіографії як структурної складової історичної науки. Історія понять сприяє інтеграції наук, виступає інструментом формування мовної поведінки та фахової культури історика [5].

«Місця пам'яті» ми використовуємо як засіб репрезентації історіографії від Модерну до сучасності. У масовій і професійній свідомості витворилися й поступово змінилися образи/репрезентації історіографії як сукупності біографій та праць істориків або боротьби ідейних течій в науці, а також у вигляді моделі інтелектуальних мереж чи-то історії понять.

Список використаних джерел:

1. Гийому Ж. Лингвистическая история концептуальных словоупотреблений / Ж. Гийому // История понятий, история дискурса, история метафор: Сб.ст. / Под ред. Х. Э. Бёдекера. – М., 2010. – С. 85–111.
2. Грушевський М. Українська історіографія і Микола Костомаров // М. Грушевський. Твори в 50 томах. – Л., 2005. – Т. 2. – С. 397–411.
3. Грушевський М. Нові розвідки з історії Давньої Русі // М. Грушевський. Твори в 50 томах. – Л., 2004. – Т. 6. – С. 512–533.
4. Історіографічний словник: Навч. посіб. для студентів історичних факультетів університетів / За ред. С. І. Посохова. – Харків, 2004. – 320 с.
5. Колесник І. Українська історіографія: концептуальна історія. – К., 2013. – 566 с.
6. Коллинз Р. Социология философий: Глобальная теория интеллектуального изменения. – Новосибирск, 2002. – 1280 с.
7. Оглоблин О. Завдання української історіографії та еміграції // Оглоблин О. Студії з історії України: Статті та джерельні матеріали / Ред. Л. Винар. – Нью-Йорк; К.; Торонто, 1995. – С. 287–290.
8. Castells M. Materials for an exploratory of the network society // British Journal of Sociology. – Vol. 51. – Is. 1. – P. 5.–24.

Колесник И. И. «Места памяти» в культурном пространстве историографии

Автор использует концепт «места памяти» в качестве средства изучения места и функций историографии в структурах исторической науки. Историография как область знания возникает в эпоху Модерна (со второй половины XIX в.). Первоначальный образ историографии – персоналистический, который начал формироваться в университетских курсах в виде биографических справок, а позднее совокупности биографий историков. Позднее в рамках марксистской идеологии сформировался классово-репрессивный образ историографии. Согласно этому образу прошлое науки воспринималась

как борьба идейных течений и направлений: дворянского, буржуазно-либерального и революционно-демократического. В информационном обществе под влиянием различных социокультурных «вызовов» и когнитивных «поворотов» начали формироваться новые образы историографии в виде сетевой модели науки или истории понятий.

Ключевые слова: места памяти, историография, сетевая теория, история понятий.

Kolesnyk I. I. «Realms of memory» in the cultural space of historiography

Author uses concept «Realms of Memory» as a means for studying meaning and functions of Historiography in the structure of historical discipline. Historiography as a field of knowledge arose in the Modern age (from the second half of 19th century). The initial image of historiography was personalistic, and it started to take shape in University courses in the form of curriculum vitae and then as a set of biographies of historians. Later in the framework of Marxist ideology a class-repressive image of historiography was formed. Within this image the past of historical knowledge was considered as a struggle of ideological trends and directions in science: official noble, bourgeois-liberal, revolutionary-democratic. At the information society under the influence of various socio-cultural and cognitive «challenges» and numerous «turns» new images of historiography began to emerge in the form of network model of science or the history of concepts.

Keywords: realms of memory, historiography, network theory, history of concepts.